
ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ІРИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ ЯЦЕНКО

Відкриття конференції. Виступає завкафедрою археології МДУ д. і. н. А.Р. Канторович

Ірина Володимирівна Яценко (28.08.1921—06.10.2014) — видатний скіфознавець і антикознавець, доцент кафедри археології історичного факультету Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова, що виховала цілу плеяду вчених, які працюють зараз у багатьох наукових інституціях Росії, України та інших держав пострадянського простору.

До 95-річчя з дня народження вченого та викладача, у МДУ, на історичному факультеті, на базі кафедри археології, 16—17 грудня 2016 р. відбулась наукова конференція «Читання пам'яті Ірини Володимирівни Яценко».

Науковий форум зібрав понад 50 вчених з Росії, України, Казахстану, Придністров'я, Німеччини, Швейцарії і Монако, що представляли відомі наукові інститути, музеї, заповідники та археологічні центри.

На пленарному засіданні було заслухано декілька доповідей учнів Ірини Володимирівни та тих, що знали дослідницю дуже близько, її життєвий та творчий шлях, взаємини з видатними археологами: А.В. Арциховським, Б.М. Граковим, знали її як наставника та вчи-

теля: А.Р. Канторович, Є.А. Попова (МДУ); Т.М. Кузнецова (ІА РАН); А.Г. Плешивенко (Запорізький обласний краєзнавчий музей). С.С. Бессонова (ІА НАНУ, Київ), одна із перших учениць І.В. Яценко, зачитала доповідь «Слово про Вчителя».

Подальша робота конференції проходила у форматі двох секцій: скіфо-сарматської та античної. Оскільки я та мої українські колеги були учасниками саме скіфо-сарматської секції, дозволю собі зупинитися саме на її роботі.

За два дні на секції було проведено шість засідань під керівництвом А.Г. Канторовича (МДУ), І.В. Бруяко (Одеський археологічний музей), С.А. Скорого (ІА НАНУ), С.Ю. Внукова (МДУ), О.П. Медведева (Воронезький державний університет), М.Ю. Трейстера (Інститут середньоазійської археології Вільного університету в Берліні) було заслухано понад 20 доповідей.

Географія наукових розробок, представлених у доповідях, надзвичайно широка: Степове Північне Причорномор'я, Крим, різноманітні регіони українського Лівобережного Лісостепу. Нижнє та Середнє Подністров'я, Кубань, Північний Кавказ, Західний Казахстан, Передня

На засіданні скифо-сарматської секції відомі вчені І.М. Храпунов, А.І. Іванчик, М.Ю. Трейстер

Обговорення доповідей. Виступає С.А. Скорий

Азія. Теж саме стосується і тематики. З точки зору інформативності та узагальнення матеріалу доповіді складають декілька блоків. Один з них, найбільш об'ємний, присвячений презентації нових яскравих археологічних пам'яток, артефактів. До таких, зокрема, належать доповіді А.Р. Канторовича, В.Є. Маслова (Москва) «Могильник Новозаведенное III как свидетельство пребывания скифов в Центральном Предкавказье в V—IV вв. до н. э.», С.В. Демиденко, А.А. Кадієвої (Москва) «Погребение с оружием VIII—IV вв. до н. э. на могильнике Заюково-3 (Кабардино-Балкария)», І.М. Храпунова (Сімферополь) «Могильник Опушки в Крыму — памятник пяти культур», В.М. Окаценка, С.А. Скорого (Харків—Київ) «Скифский курган Турецкая Могила в бассейне Северского Донца», Ю.А. Зайцева, І.І. Шкрибляк (Сімферополь) «Новый позднескифский памятник на горе Кара-Тау в Крыму», С.Ю. Внукова (Москва) «Позднескифские «землянки» городища Кара-Тобе», І.В. Бруяко (Одеса) «Коллекция псалиев предскифского времени на раскопках городища Картал», А.С. Балаханцева, Я.А. Лукпанової (Москва—Уральськ) «Ахеменидский гребень из Такса». »

Другий блок складають доповіді, в яких мова йде про добре відомі пам'ятки, але при цьому розглядаються їх деякі аспекти під новим кутом зору або пропонуються оригінальні трактовки їх історико-культурного змісту. Мова йде про доповіді М.Ю. Вахтиної, М.Т. Кашуби (Санкт-Петербург) «Немировское городище — важный центр Архаической Скифии в системе контактов между западом и востоком», С.Я. Ольговського (Київ) «О предназначении Большого Бельского городи-

ща», М.Ю. Трейстера (Бон-Берлін), «Находка у хут. Клименкова (полвека спустя публикации И.В. Яценко)», Н.І. Біловинцевої, Є.В. Переводчикової, К.Б. Фірсова (Москва) «Железные предметы из скифского царского кургана Козёл», Ю.Б. Полідовича (Київ) «Декоративное оформление конской узды из кургана Толстая Могила: поиск закономерностей».

Третій блок містив доповіді узагальнювального характеру, що торкаються археологічних культур, певних категорій матеріальної культури раннього залізного віку, питань мистецтва, співвідношення античних письмових джерел та даних археології. Це, зокрема, доповіді В.С. Синици (Тірасполь) «К вопросу о преемственности между позднескифской (III—II вв. до н. э.) и классической скифской (V—IV вв. до н. э.) культурой на левобережье Нижнего Днестра», В.І. Мордвинцевої (Сімферополь) «Сарматские культуры с точки зрения мир-системного подхода», Є.А. Беглової (Москва) «Сарматы Кубани. Современное состояние проблемы», Ю.Г. Кокориної, Ю.А. Ліхтер (Москва) «Особенности греческой изобразительной традиции в декоре скифского оружия (использование типологии Баз данных)», Р.В. Зимовця (Київ) «Скифский звериный стиль эпохи архаики в Крыму: статистика, репертуар, особенности», О.П. Медведева (Вороніж) «Текст и артефакт: о некоторых актуальных источниковедческих проблемах современной скифологии», С.І. Лукьяшко (Ростов-на-Дону) «Амазонки: история и фантазмагория», С.В. Куланди (Москва) «Неархеологическая скифология».

Слід підкреслити, що більшість доповідей викликала зацікавленість та живе, жваве обговорення після кожного засідання секції.

Треба особливо згадати дружню атмосферу, що панувала у період роботи цього наукового форуму, приязнь та взаєморозуміння.

На фінальному пленарному засіданні, ввечері 17-го грудня, було підведено підсумки конференції та одногосно прийнято рішення

про проведення в майбутньому «Чтений пам'яті Ирины Владимировны Яценко». Матеріали ж першої конференції запропоновано оприлюднити у науковому електронному журналі історичного факультету Московського державного університету.

С.А. СКОРИЙ

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ЮЛІЇ ІВАНІВНИ КОЗУБ

---

10 листопада 2016 р. на 89 році пішла з життя видатний український археолог, багаторічний дослідник Ольвії Юлія Іванівна Козуб. 50 років свого довгого та плідного наукового життя вона присвятила роботам на некрополі та передмісті цієї античної пам'ятки.

Юлія Іванівна Козуб народилася 16 серпня 1928 р. у м. Москва у сім'ї службовців. Її батько був інженером, а мати — педагогом. Шлях до майбутнього починався складно — у 1935 р. батько був репресований. У 1936 р. Ю.І. Козуб пішла до середньої школи № 81 м. Москви, де встигла закінчити 5 класів. Друга світова війна застигла її на канікулах у батьків її матері у м. Бориспіль. Після звільнення Києва родина переїхала до цього міста, де Юлія Іванівна у 1948 р. закінчила зі срібною медаллю середню школу № 155, та одразу була прийнята до історичного факультету Київського Державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Під час навчання вона була старостою наукового студентського гуртка археології, брала активну участь у роботі наукового студентського товариства та теоретичних конференцій.

Після закінчення університету в 1953 р. Ю.І. Козуб отримала диплом з відзнакою за фахом історик-археолог та з першого листопада 1953 р. і вступила до аспірантури Інституту археології НАНУ за напрямком «Антична археологія».

Одночасно з навчанням у аспірантурі та по її закінченню до 1958 р. Юлія Іванівна приймала активну участь у створенні Київської екскурсійної бази ВЦРПР, де працювала лектором-екскурсоводом, а потім у 1958—1959 рр. — лек-

тором у Київському міському відділенні товариства «Знання».

Подальша професійна доля Юлії Іванівни була нерозривно пов'язана з Інститутом археології НАНУ. У 1959 р. вона була призначена на посаду молодшого наукового співробітника відділу скіфо-античної археології. В 1975 р. Юлія Іванівна була переведена на посаду старшого наукового співробітника, а у 1979 р. отримала відповідне наукове звання. З подякою від керівництва Козуб Ю.І. у 1985 р. вийшла на пенсію.

Перебуваючи на пенсії, Юлія Іванівна продовжувала свої археологічні дослідження. З 2002 по 2005 рр. вона працювала як науковий співробітник Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія».